Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

Krijgskunde en politieke wetenschap

door Kolonel SBH BLONDIAU,

Commandant van de Belgische Krijgsschool (1).

*

De Krijgsscholen hebben in het kader van hun werkzaamheden altijd een ruime plaats voorbehouden aan de analyse en de kritiek van de militaire operaties. Iedere houding van het commando wordt bij deze studie « a posteriori » onderzocht volgens de strenge criteria eigen aan dezen die de afloop van de veldslagen kennen, waarna de verdiensten zowel als de verwijten toegeschreven worden aan de verantwoordelijken die de beslissing troffen.

Deze werkwijze ligt in de grote militaire traditie en stemt overeen met de wetenschappelijke methode. Ze is er op gericht aan de jonge officieren verantwoordelijkheidszin in te prenten en ze te overtuigen aan de hand van voorbeelden van de weerslag die elk van hun beslissingen later zou kunnen hebben. Ondanks de moeilijkheden en de geboden voorzichtigheid wanneer, zoals het nu het geval is voor de veldtocht van 1940, een oordeel dient uitgebracht over een nog in leven zijnde generatie, is dit een vruchtbaar procédé bij de voorbereiding der kaders van het leger en bij het aankweken van hun persoonlijke verantwoordelijkheidszin.

Nochtans door te licht en te systematisch de oorzaak van de opgelopen mislukkingen enkel maar toe te schrijven aan de zwakheden en vergissingen van de enkelingen loopt men gevaar hierbij een onvolledig beeld te krijgen van de werkelijkheid. Het geheel van de handelingen van een leger drijft op een atmosfeer ; het is het resultaat van de confrontatie der enkelingen met een milieu, met een kader, met algemene voorwaarden, die in grote mate hun gedragslijn bepalen. Zonder de individuele verantwoordelijkheid van iedere deelnemer te ontkennen noch te onderschatten zou het gevaarlijk zijn de beschouwingen hierbij te beperken en het ver-

(1) Openingsles van het Academiejaar 1968-1969. La version française de ce discours peut être obtenue sur simple demande, adressée à l'Ecole de Guerre, 115, avenue de Cortenbergh, Bruxelles 4.

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

leden enkel te benaderen volgens de methode van de procureur of deze van het administratief onderzoek : er dient eveneens zorgvuldig gezocht naar de algemene oorzaken van slechte werking van de instellingen, naar de collectieve redenen van welslagen of falen van de militaire eenheden. Uit deze navorsing moet het mogelijk zijn geldige en nuttige conclusies te trekken om de krijgsmacht van een land materieel en moreel in staat van paraatheid te brengen.

De Krijgsschool, bekommerd om de in het verleden opgedane ondervinding uit te baten, heeft zich dan ook opgelegd in deze optiek ons recent militair verleden te bestuderen. Ze hoopt er nuttige lessen uit te halen voor de veiligheid van het land en misschien zelf voor de werking van onze militaire instellingen.

Wanneer men de gebeurtenissen van 1914 vergeleken heeft met deze van 1940 kwam dadelijk een eerste punt naar voren : namelijk de diepe gedaanteverwisseling van het menselijk milieu waarin het leger evolueert en dat het leger zelf daarstelt. Omdat het lange tijd werd verwaarloosd dient het hier vermeld ter illustratie van ons opzet.

In 1914 gaat het om onontwikkelde en grotendeels ongeletterde soldaten die geen enkele rol spelen in het publieke leven dat geregeld wordt door 100.000 belastingskiezers. Voor hen is het oude tuchtreglement van 1814, dat de machinale en blindelingse uitvoering van de bevelen vereist, nog ten volle aangepast. 1940 daarentegen ziet een leger van 600.000 manschappen met een volledig verschillend gedragingspatroon. Voortaan kunnen alle soldaten lezen en schrijven. Ze worden op de hoogte gehouden door de pers, ze luisteren naar de radio en staan open voor het publieke leven van het land, waar het stemrecht algemeen en verplichtend is geworden. Het leger is dus niet meer zoals in 1914 een apart en van het land afgezonderd milieu waar de houding van het commando hoofdzakelijk en bijna uitsluitend de gedragslijn van zijn leden bepaalt. Het is samengesteld uit de gewapende natie, diffuus maar toch volledig en onweerstaanbaar verbonden aan gans het politieke, psychologische en sociale milieu waaruit het gesproten is. In feite vormen ze één geheel.

Hieruit volgt dat de morele vorming, de voorbereiding van zijn geschiktheid tot het gevecht en het behoud van zijn moreel grotendeels aan de militaire autoriteiten ontsnappen. Het politiek talent van de regering, haar manier van aanwenden van de informatie voor het geheel van de bevolking, de voorbereiding van de publieke opinie op de onafwendbare gebeurtenissen hebben een beslissende weerklank op het klimaat in het leger. Is het denkbaar dat het leger — de gewapende natie — psychologisch en moreel kan klaar zijn voor een oorlog wanneer de massa van de bevolking niet gelooft aan deze mogelijkheid en buiten de werkelijkheid van het ogenblik leeft ?

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

De algemene politiek van een land drukt in crisistoestand zijn stempel op de onmiddellijke paraatheid van een democratisch leger.

Maar alvorens een invloed uit te oefenen op de morele toestand van het leger dat operationeel moet optreden, ligt deze algemene politiek aan de bron zelf van de samenstelling van de strijdkrachten, van hun doel en van de beperkingen bij hun aanwending zowel in oorlogs- als in vredestijd. Zo lijkt het ons gepast voor ons, militairen, de stand van de wetenschap na te gaan die de politieke elite voorbereidt op dit deel van haar opdracht. We stellen ons dan ook voor een uur te besteden aan het zoeken naar de aanknopingspunten tussen de militaire en politieke wetenschappen in onze wereld van vandaag.

*
* *

Onderzoeken we vooreerst bondig de hierover bestaande theorieën van de voornaamste militaire denkers.

We willen hier vluchtig een deel van het onderwijs van de Krijgskunde, dat hier ten huize gegeven wordt en dat vanzelfsprekend steeds van een volmaakt classicisme gebleven is, in het kort uiteenzetten.

Onze Krijgsschool, zoals al deze uit de westerse wereld, is sinds een eeuw doordrongen van de theorieën van Clausewitz waarop alle militaire filosofen verder gebouwd hebben. In zijn traditioneel geworden opvatting is de oorlog de voortzetting van politieke betrekkingen met behulp van andere middelen, 't is te zeggen het geweld. Politieke handeling bij uitstek dient de oorlog dan ook beslist en geleid door de hoogste politieke autoriteit.

Deze conceptie is voor ons zeer actueel gebleven.

In de Statengemeenschap die we kennen zijn de betrekkingen nog steeds gesteund op het principe van de zelfbescherming van iedere Staat ofwel van de allianties aangegaan voor de verdediging. Elke buitenlandse politiek is dus vooral een machtspolitiek. De oorlog komt als een primitieve, onzekere en schadelijke procedure opdagen om het recht te behouden, of om dit te wijzigen indien vredelievende methodes niet volstaan om de groeicrisissen op te lossen. Zelfs indien het gebruik van brutaal geweld kan vermeden worden weegt het voordurend op de internationale verhoudingen. De betrekkingen tussen de Staten onderling, zegt Raymond Aron, zijn te onderscheiden van alle andere sociale betrekkingen omdat ze plaatsgrijpen in de schaduw van de oorlog of meer bepaald omdat ze uiteraard het alternatief vrede of oorlog omvatten. Het is dus duidelijk dat de hoogste politieke autoriteit degelijk de politieke, militaire, economische en psychologische toestand moet voorbereiden, hem met realisme dient te beoordelen en er haar optreden zal op afstemmen.

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

De werken van Clausewitz komen ons voor als een lange meditatie over de oorlogen van de absolute regeringsvorm en van de Franse Revolutie waaraan hij deelgenomen heeft. De synthese van het gebruik van brutaal geweld en van dwangmiddelen samen met andere politieke middelen kon in die periode als volmaakt verwacht worden van een vorst met onbeperkte macht. Machiavel had reeds geoordeeld dat « een Prins geen ander doel noch andere gedachte zou mogen hebben, noch iets anders kiezen voor zijn studies dan de oorlog, zijn regels en zijn discipline ». De oorlog wordt hem aanbevolen als middel om zijn macht uit te breiden, zijn bezittingen en zijn inkomsten te doen aangroeien of om zijn familiebelangen te verdedigen. Zijn persoonlijk soms geniaal talent, oorlogszuchtig of staatkundig, zal uiteindelijk de aard van zijn actie bepalen. Een vergelijking tussen de resultaten van de inspanningen van Lodewijk XI en deze van Karel de Stoute zal ons zeker niet aanzetten het belang van de politiek te onderschatten. Gebrek aan oordeel bij de Prins, buitensporigheden en misbruiken worden doorgaans gesanctionneerd met zijn persoonlijke ondergang en ook deze van zijn onderdanen. Een breuk kon hierdoor ontstaan tussen de opvattingen van de Prins en de aspiraties van zijn volk, dat verplicht was bij te dragen tot oorlogen waarvan het de voordelen niet inzag maar waarvan het wel de nadelen onderging.

Deze breuk verdwijnt in de grote landen wanneer de legers nationaal worden en de belangen van het land de uiteindelijke politieke doelstelling gaan vormen. Doorheen de toenemende democratisatie van de instellingen treden fundamenteel dynamische stimuli sterker op de voorgrond ; ze veroorzaken de irrationele doch onweerstaanbare collectieve emotionele stromingen die de grote conflicten ontketenen en onderhouden. De legers worden omgevormd en bij de geweldige krachtmeting van de totale oorlog vertolken zij de machtswil van de naties ; de oorlogen worden zelfs populair op het ogenblik van hun ontketening. Meegesleurd in een onweerstaanbare algemene politieke beweging worden de meest vredelievende democratische regeringen, zoals de onze, geconfronteerd met de problemen van de oorlogsleiding.

De overgang van de vorst als enige opperbevelhebber naar de leiding der operaties door democratische regeringen gebeurt volgens de politieke wetenschap langs een reeks aarzelingen om. Militaire leiders gewoon aan de orders van een absoluut Staatshoofd klagen dikwijls over de inmenging van de politieke democratische autoriteiten in de oorlogsleiding die ze voor verkeerd houden. Meestal vergeten ze wat Clausewitz schreef : « Een strijdigheid tussen militaire en politieke belangen is niet van natuurlijke aard en kan slechts veroorzaakt worden door gebrek aan voorlichting ». De Eerste Wereldoorlog, door de omvang en de duur van het conflict, verplicht ertoe pragmatische oplossingen te vinden. De door de

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

militaire leider nodig geachte onafhankelijkheid bij de directe leiding der operaties en zijn totale afhankelijkheid ten opzichte van een algemene politieke, economische en psychologische leiding worden gecombineerd in hetzij een oorlogskabinet, een defensiecomité of een veiligheidsraad.

In deze regeringsorganen, gelast met de gezamenlijke politiek, dragen Staatslieden zoals Clemenceau, Lloyd George, Roosevelt of Churchill, de verantwoordelijkheid voor alle grote oriëntaties, de militairen deze van de gespecialiseerde en technische appreciaties, en, na de beslissing, deze van de uitvoering ervan op niveau van de militaire strategie.

De combinatie van alle machten werd dus overgedragen van de Prins van Machiavel op een Regeringsraad en de oude principes van Clausewitz blijven steeds actueel, onder meer dit waarin hij zegt : « Indien de politiek vraagt aan de oorlog wat hij haar niet kan geven, staat ze buiten onze hypothese volgens dewelke de politiek het werktuig moet kennen waarvan zij gebruik maakt ».

Het werktuig kennen dat ze zullen hanteren of waarmee anderen hen zullen bedreigen of waarvan ze de gevolgen op hun grondgebied of dicht bij hun grenzen zullen ondergaan tekent de Staatsmannen een omvangrijk programma af. Vermits dergelijke verantwoordelijkheden de politici te wachten staan in crisisperiodes mogen we ons terecht afvragen welke tak van de regeringswetenschap hen de basiskennissen verschaft nopens de behoeften van de krijgsmacht die ze dienen voor te bereiden, betreffende de principes en de beperkingen voor een doeltreffend aanwenden ervan in vredes- en oorlogstijd, en aangaande de commando- en beheertechnieken die dienen toegepast.

Welke instellingen bereiden de elite van een land (van ons land) voor tot het nemen van essentiële opties gedurende de lange vredesperiodes — want een tijdperk van vijfentwintig jaar is niet overdreven om een tamelijk waardevol leger te vormen ?

In onze moderne democratieën vergen de belangrijke beslissingen aangaande de voornaamste te nemen opties een steeds grotere instemming van de publieke opinie. Waar halen de informatiemedia van de publieke mening de wetenschappelijke en objectieve documentatie, waar leggen ze de nodig contacten om de kiezer te kunnen voorlichten ?

*
* *

De vraag is een onderzoek waard. Doch alvorens een antwoord te schetsen past het misschien vooreerst de huidige invloed van het nucleair explosief na te gaan op de theorieën van de vroegere totale oorlog.

Zonder twijfel heeft men er nog niet alle gevolgen van ingezien. Het staat nochtans vast dat zoals weleer de verschijning van de artillerie

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

een einde stelde aan de feodale verbrokkeling nu ook de nucleaire wapens ten zeerste de politieke autonomie van de kleine Staten beperken. Maar zou hun grootste terugslag er niet kunnen in bestaan de totale oorlog gedurende enige tijd onmogelijk te maken ? De kracht van de vernielingsmiddelen waarover de grootmachten beschikken maken een onderlinge totale en rechtstreekse nucleaire uitwisseling onredelijk en onuitvoerbaar. Hieruit volgt dat sommigen de hoop koesteren dat het evenwicht van de terreur alle naties zal doen afzien van het aanwenden van geweld in hun betrekkingen.

Dit kan misschien waar zijn waar het gaat om totale inzet van het brutaal geweld maar in feite stelt het nog geen concrete oplossing daar voor een vreedzame samenleving tussen landen in volle expansie of in wording, met andere in verval of waarvan het ontwikkelingsproces aan een trager ritme gebeurt. Indien de polemologie, bij de studie naar de diepe oorzaken van de agressiviteit en het irrationalisme tussen mensen en groepen, erin zou slagen vreedzame oplossingen naar voren te brengen om de uitbreiding en de machtsdrang van de enen in een bepaalde richting te leiden zonder de overlevingswil van de anderen in wiens nadeel dit zou uitvallen aan te tasten, dan zou de politieke macht er zich misschien meester van maken en de volkeren zouden deze oplossingen met vreugde onthalen.

We moeten echter vaststellen dat dit nog toekomstdromen zijn. Vermits het onbeperkt nucleair duel onmogelijk is heeft de internationale samenleving de vormen aangenomen van koude oorlog, van ideologische, psychologische, economische, revolutionaire, subversieve oorlog. De louter militaire strategie is nog meer algemeen geworden, daar ze nu alle dwang-, intimidatie-, overredings- en afradingsmiddelen omvat. De vreedzame coëxistentie van beide zijden van het ijzeren gordijn is in werkelijkheid een vreedzame bedreiging. Ze bedient zich van een oneindige reeks drukkingsmiddelen, zowel tegenover het tegenstaand blok als tegen leden van dit blok afzonderlijk, zonder zelfs lidstaten van de eigen alliantie te ontzien. Voor de spanningsperiodes die noodzakelijkerwijze de wording van de volkeren zal meebrengen stelt men voortaan voor, beroep te doen op de zogeheten « Crisis management » of de « Krisen Beherrschung ». Dit is een uiterst geraffineerde coördinatietechniek van diplomatieke en politieke stappen van alle aard met de ontelbare schakeringen van intimidatie, dwang of afrading in het kader van de escalade met de wapens en de economische drukkingsmiddelen.

De maneuverruimte opengelaten aan conflicten gevoerd met traditionele wapens onder het nucleair scherm schijnt in dit kader, en bij ondervinding, veel groter dan men had kunnen veronderstellen. Oorlogen onder verschillende vormen zijn in alle delen van de wereld uitgebroken terwijl

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

soms gelijktijdig vredes- en ontwapeningsonderhandelingen aan de gang zijn. De onbekwaamheid van de tegenover elkaar staande blokken mekaar aan te vallen en hun wederzijdse drang naar macht en invloed ongedaan te maken vindt slechts zijns gelijke in hun onmacht om een compromis te bereiken ; zo komt het dat de conflicten eerder op de lange baan geschoven worden dan wel een oplossing krijgen. Korea, het Midden-Oosten en Vietnam zijn sprekende voorbeelden daarvan. Dank zij de bestaande wereldtransmissies gebeurt de tussenkomst van de politieke macht in deze conflicten nu dagelijks, steeds meer in detail en oefent zelfs uur per uur de controle uit over ieder bombardement.

Zoals Lenin voorspeld heeft worden vrede en oorlog één. De veelvuldige politieke activiteiten van vredestijd dekken alle voornaamste fenomenen van de oorlog of deze die ermee verband houden. Alle Staatsmannen moeten een scherp doorzicht hebben op de machtsfactoren die het internationaal verkeer doorstromen ten einde de passende houding te kunnen aanbevelen ; de kleine landen waarvan de ambities noodgedwongen vredelievend zijn, moeten er tenzelfden titel als de grootmachten van bewust zijn, willen ze ontvankelijk blijven voor de gewichtige opties van hun toekomst. Aldus wordt bevestigd dat het de moeite loont even na te gaan waar de Staatsmannen, de politici, de diplomaten, de publicisten en ten slotte de publieke opinie hun vorming krijgen in een domein dat zo beslissend is voor hun bestaan.

*
* *

Wenden we eerst onze blikken naar de communistische wereld.

De Sovjet-Unie, Communistisch China en alle die er zich door aangetrokken voelen vinden in hun basisfilosofie zelf een globaal overzicht van de politieke betrekkingen. De vroegere marxistische afkeurende houding tegenover de legers der XIXe eeuw, gebrandmerkt als een werktuig van klasseverdrukking. vindt nog slechts gehoor in de westerse wereld. De communistische wereld wordt gekarakteriseerd door een fundamentele acceptatie van het militaire en er wordt zelfs geen onderscheid gemaakt tussen politiek en strategie. Misschien staan de communistische landen veel dichter dan gelijk welk ander land bij de globale regeringswetenschap van de diplomatico-strategische actie die wij nodig achten en die Raymond Aron de « Praxéologie » noemt.

Marx en Engels zijn trouwens de geestelijke vaders van de moderne totale oorlog. Wegens het falen der revoluties van 1848 hebben ze de beperkte mogelijkheden ingezien van de nationale opstanden en een gemeenschap opgevat die uitsteekt boven de kleine Staten van hun tijd. Gelijktijdig hebben ze de politieke, diplomatieke, economische, psycholo-

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

gische en militaire aspecten van de betrekkingen tussen landen en klassen samengebundeld tot een geheel.

Engels heeft vooral geschreven over militaire onderwerpen. Hij leest Clausewitz en geeft zijn commentaar aan Marx die hem de bijnaam « Camarade Etat-Major » geeft. Zijn werken over strategie hadden in hun tijd een meer aandachtige studie verdiend. Zo voorspelt hij op treffende wijze, vijfenvijftig jaar op voorhand, de « slag aan de grenzen » van 1914 en de slag aan de Marne. « De geschiedenis, schrijft hij ook in 1860, en dit is hier wel het citeren waard, zou moeten bewijzen dat in oorlogstijd de neutraliteit van België meer waarde heeft dan een stuk papier ».

Voor Engels is de revolutie een daad waardoor een deel van de bevolking zijn wil opdringt aan het andere met geweren, bajonetten en kanonnen.

Lenin en Trotzki volgen de voetstappen van Engels. Zoals deze laatste heeft Lenin de werken van Clausewitz aandachtig gelezen, er over gemediteerd en ze aangetekend. Hij vindt geniaal de definitie van de oorlog « als voortzetting van de politiek met andere middelen » gegeven door de grote militaire denker, is het met hem eens en oordeelt dat hij het probleem beschouwt « à la marxiste ». Als eerste grote strateeg van de revolutionaire oorlog gaat hij verder dan Clausewitz door het opstellen van een doctrine voor de georganiseerde opstand en de psychologische oorlog. Deze is van toepassing in oorlogstijd maar eveneens in vredestijd zodat de vrede omgezet wordt in koude oorlog.

Deze doctrine wordt voor de eerste maal toegepast door Lenin en Trotzki vóór Brest-Litowsk wanneer Rusland weigert én de vrede te sluiten én de gewapende strijd voort te zetten en op grote schaal de inwendige demoralisatie van het Duitse Leger aanvangt. De mislukking zelf van deze methode bij een volgend Duits offensief doet Trotzki inzien dat de psychologische middelen, de propaganda en de subversie niet volstaan : de steun van een geregeld leger blijft nodig. Van dan af, bouwt hij als Commissaris van Oorlog het Rode Leger op een volledig orthodoxe manier. En de Sovjet-Unie eindigt haar burgeroorlog met een unieke ondervinding van het geïntegreerd aanwenden van alle politieke, psychologische en militaire middelen. Na de Tweede Wereldoorlog zet de politico-strategische doctrine van het Marxisme-Leninisme haar vormingswerk voort in de geesten van de communistische wereld ; ze wordt in alle talen omgezet en na 1945 over de ganse invloedssfeer van de sovjetwereld verspreid.

Mao Tse-Tung is eveneens een militaire auteur en de tweede grote strateeg van de revolutionaire oorlog. Doordrongen van Sun Tse, Clausewitz en Lenin kan hij met zijn rijke praktische ondervinding, zijn theorieën over de subversie en over de inwendige machtsverovering de leer van

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

deze auteurs aanvullen. Zijn politico-militair werk domineert onze tijd en zal gedurende vele jaren in talrijke landen aan de basis liggen van de politieke handeling. Hij wordt reeds gevolgd door Che Guevara, Giap en anderen.

De politieke doctrine van de communistische wereld integreert dus alle aspecten van de macht en van de strijd om de macht. De Staatsmannen, geïnspireerd door de basisfilosofen van het systeem, kunnen niet anders dan een geïntegreerde en totale conceptie hebben over het gebruik van alle politieke middelen in crisistijd met inbegrip van het geweld; de recente politieke gebeurtenissen in Europa zijn een onbetwistbaar voorbeeld van deze dagelijkse praktijk.

*
* *

In de grote westerse democratieën gebeurt het niet helemaal op dezelfde manier. Gelukkig kunnen de regeringsconcepties aldaar niet voortvloeien uit één officiële en unieke filosofie die de hoeksteen of het referentiekader van alle wetenschappen daarstelt. Ze benaderen het probleem met al de rijkdom en de verscheidenheid eigen aan een milieu van grote democratische vrijheid. In de Angelsaksische wereld is deze benadering meestal realistisch en pragmatisch dank zij de veelvuldige uitwisselingen tussen universiteiten en regeringskringen. Ze wordt op een soepele manier aangepast aan de problemen door het leven van de natie aan de Staatsmannen gesteld. In de Latijnse wereld is ze meer van juridische en historische aard.

Het opgeven van de vroegere afzonderingspolitiek door de Verenigde Staten van Amerika en hun geleidelijk opklimmen naar de wereldhegemonie gaan gepaard met een aanzienlijke ontwikkeling van de politieke wetenschappen in de Amerikaanse universiteiten. Tijdens de Eerste Wereldoorlog vormden ze reeds officieren voor de krijgsmacht en werden er lezingen gehouden over de oorlog en over de krijgskunde. De latere ontwikkelingen gesproten uit de Tweede Wereldoorlog en de atoombom hebben sindsdien aanleiding gegeven tot een buitengewoon groot aantal werken en publicaties.

De wetenschappelijke studie van de wetgevende en uitvoerende functies in vredestijd zowel als in oorlogstijd brengen het interdisciplinaire karakter van de militaire wetenschappen aan het licht : de problemen over vrede en oorlog worden dan ook zowat overal bestudeerd in de scholen van « Public Administration », « Economics », « Business Administration », « Political Science » en eveneens in de Studiecentra voor Buitenlandse Politiek van de grote universiteiten. Overal is er een evolutie in die zin waar te nemen, zoals blijkt uit het citaat dat we ontlenen aan Robert Osgood, Professor in Politieke Wetenschap verbonden aan het

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

Studiecentrum van Buitenlandse Politiek en van Militaire Politiek aan de universiteit van Chicago (1957) : « De Amerikaanse houding tegenover de oorlog en tegenover het gebruik van de militaire macht is grotendeels het resultaat van de opgedane ondervinding ».

« Het Amerikaanse volk heeft geleerd dat de militaire macht een onontbeerlijk element is in de buitenlandse betrekkingen ; het begint in te zien dat de militaire macht ten zeerste dient geconditioneerd door de concrete eisen van de nationale politiek... »

« Zo het in het verleden oorlogen gewonnen heeft zonder na hun afloop een werkelijke vrede te bereiken dan is dit niet alleen te wijten aan omstandigheden die aan zijn controle ontsnapten, maar eveneens en vooral aan eigen tekortkomingen in het politiek gebruik van de macht. En deze tekortkomingen zijn niet het gevolg van een gebrek aan inzicht of diplomatieke schranderheid maar veeleer van de oude en valse geestesgesteldheid waarbij de oorlog beschouwd wordt als iets onafhankelijks, dan wanneer hij slechts de voortzetting is van de politieke betrekkingen. »

Het intense processus van de maturatie van de Amerikaanse politieke macht wordt dus gesteund door een geweldige inspanning van opzoeking en intellectuele vorming op universiteitsniveau. Het wordt bovendien vergemakkelijkt door het algemeen tegemoetkomend begrip van het Amerikaans wetenschapsmilieu dat op zijn beurt kan rekenen op talrijke waardevolle publikaties.

Hetzelfde verschijnsel doet zich voor aan de top van de Staatsinstellingen. Bovenaan heeft het « National Security Council » in 1947 de oorlogskabinetten vervangen ; het verzekert het permanent overleg en de integratie van de binnenlandse, buitenlandse en militaire politiek. De grote omvang van de hem toegewezen verantwoordelijkheid illustreert de ruimheid van het politiek vooruitzicht waaruit het gesproten is.

Een onrechtstreekse voorbereiding van zijn werk wordt verzekerd door het uitwisselen van functionarissen en officieren tussen het Staatsdepartement en dit van Defensie. Van zijn kant organiseert het « National War College » de studie van de grote strategische problemen en van de politico-militaire opties die er mee verband houden, tijdens gemeenschappelijke seminaries waaraan hogere officieren, diplomaten en hoge functionarissen deelnemen. In dezelfde richting worden militairen en burgers voorbereid in het « Industrial College of the Armed Forces » op de economische en industriële problemen van de militaire politiek, de mobilisatie en eventueel van de oorlog.

Op deze manier en dank zij ook een snelle rotatie van het personeel in de hoge ambten van de Amerikaanse administratie vinden we in alle belangrijke sferen van dit land, met inbegrip van de Staven van de grote

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

politieke partijen, personeel dat gefamiliariseerd is met de omvangrijke defensieproblemen en met deze van de veiligheid.

Om nogmaals Osgood te parafraseren zullen we besluiten dat hoofdzakelijk onder invloed van de koude oorlog, de traditionele houding van de Verenigde Staten ten opzichte van het gebruik van de macht en van de oorlog veranderd is.

De ietwat naïeve voorstelling dat de oorlog een soort kruistocht is, gevoerd om de vredeverstoorders te straffen, heeft de plaats geruimd voor meer genuanceerde gedachten. Het gebruik van de macht wordt niet meer gescheiden van een politieke of diplomatieke actie maar bestudeerd als een integraal element van het internationaal wordingsproces. Haar gewicht is nodig om de betrekkingen tussen de naties te beïnvloeden, om een gunstige krachtverhouding te scheppen, en om beperkte politieke doeleinden, onontbeerlijk voor de veiligheid, te bereiken. Met universitair onderwijs aan de basis, de vlugge circulatie van de ideeën verzekerd, en de werking van de Staat voorhanden, zijn alle structuren aanwezig om de snel evoluerende wereld in al zijn complexiteit tegemoet te gaan. Mogen de Staatsmannen er het beste gebruik van maken.

*
* *

Maar het lot van België is in Europa gelegen en gebonden aan de transformatiebeweging van het continent.

Onze grote buurstaten, die thans met gemiddelde afmetingen verschijnen, beschikken over een langere internationale politieke ondervinding dan de Verenigde Staten vermits ze eeuwenlang gerivaliseerd hebben om de eerste rol te spelen op het wereldtoneel. Wanneer we onze twee oudste en trouwste geallieerden van dichterbij beschouwen dan vinden we wel verschillende doch gelijklopende gedachtengangen en gewoonten maar in ieder geval een evengrote belangstelling voor de strategische problemen.

De geschiedenis van het Verenigd Koninkrijk is onafscheidbaar van zijn onvergelijkbare ondervinding in het gecombineerd gebruik van alle overtuigingsmiddelen om de vrede in stand te houden over gans de wereld. Zonder de in evolutie zijnde instellingen, door de recente onafhankelijkheidsverklaring van verscheidene koloniën verward, te willen detailleren, vermelden we toch het bestaan van het « Royal Defence College » dat militairen en burgers verenigt en een gelijkaardige rol vervult als het « National War College » in de Verenigde Staten. Aan de basis vinden we eveneens een rijkdom aan universitaire studies die de Staven van de politieke partijen en de publicisten voorbereidt om met kennis van zaken de politico-militaire problemen aan te snijden. De universiteiten

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

van Aberdeen, Edinburgh, Londen, Oxford en Southampton, gesteund door de regering, tellen professoren in hun staf die gespecialiseerd zijn in de tak « Defensie » van de politieke wetenschappen. Talrijke functionarissen en officieren van de NAVO wonen ieder jaar het door « All Souls College » van Oxford ingerichte seminarie over de strategische problemen bij. Het « Kings College » van Londen heeft postuniversitaire studies ingericht volledig gewijd aan de strategische en defensieproblemen.

In Frankrijk heeft men tot nog toe geen pragmatisch onderwijs, op Angelsaksische leest geschoeid van de politieke wetenschap. Bij gebrek aan wettelijk erkende gespecialiseerde leerkrachten worden de studenten in de politieke wetenschappen er gevormd door professoren in de rechten en de letteren voor wat betreft publiek recht, politieke wijsbegeerte, politieke sociologie, geschiedenis, menselijke aardrijkskunde... Een onderwijs gebaseerd op het internationaal publiek recht blijkt echter in de ogen van militairen niet noodzakelijk als het best geschikt wanneer men de kloof beschouwt tussen dit recht en de machtspolitiek der Staten.

In een meer pragmatische conceptie zouden Staatsmannen en militairen verlangen dat de politieke wetenschap zich meer zou richten naar een objectieve studie van wat bestaat, veeleer dan van wat zou moeten zijn (het recht). De geplande universitaire hervorming zou enkele perspectieven in deze richting kunnen bieden.

Frankrijk heeft echter, zoals het Verenigd Koninkrijk, een eigen atoommacht opgericht. Een dergelijke verwezenlijking is tegelijk het resultaat van en de reden voor spannende politieke discussies die de publieke belangstelling opwekken en het land in de loop van de geschiedenis houden. Het « Centre d'Etudes de Politique étrangère » van Parijs snijdt kordaat alle militaire problemen aan en publiceert het merkwaardig tijdschrift *Stratégie*. Het « Centre des Hautes Etudes militaires » vervult een gelijkaardige rol als het « National War College » in de Verenigde Staten of het « Royal Defence College » in het Verenigd Koninkrijk. Uitstekende publikaties van politieke auteurs of militaire theoretici van grote waarde zoals Raymond Aron, Chaban-Delmas, generaal Beauffre of Pierre Gallois verschijnen met kommentaar in de grote pers ; de universiteit van Aix-Marseille heeft een merkwaardige studie voor de defensieproblemen doorgevoerd, en aan de universiteit van Lyon schakelt Leo Hamon langzamerhand de strategische problemen van het nucleair tijdperk in bij de studie van de politieke wetenschappen. Er wordt zelfs een discrete tendens waargenomen om het niveau van het Europees subcontinent te bereiken. In het Europees universitair centrum van Nancy heeft de Afdeling Politieke Wetenschappen haar zittijd van 1958 gewijd aan de betrekkingen tussen militaire en politieke vraagstukken in het hedendaagse Europa. En we verheugen er ons over twee van de voor-

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

naamste conclusies ook de onze te mogen noemen, namelijk : tussen de twee wereldoorlogen waren de politieke en de militaire problemen zo innig verbonden dat ze moeilijk van elkaar te onderscheiden zijn ; wat het nucleair tijdperk betreft heeft de vooruitgang van de bewapening een revolutionair karakter dat determinerend zal zijn voor de internationale politiek.

Indien politiek Europa eens tot stand komt, en dit zou dan gebeuren in het bipolair krachtveld van de twee grote politieke blokken, dan zou het zeker bij onze grote buren een politieke elite vinden vertrouwd met de machtsconfiguratie op wereldschaal. Die vredelievende elite, met de schrikwekkende kracht van het atoomwapen voor de geest, zal haar pacifisme steunen op een objectieve kennis van de machtsverhoudingen in de internationale politiek en dit interpreteren in het licht van haar verantwoordelijkheidsgevoel tegenover de veiligheid van haar land of van het continent. Dank zij de diepgaande universitaire werken en de talrijke gespecialiseerde publikaties zal hun publieke opinie bekwaam zijn open te staan voor en in te stemmen met de plannen van de Staatsmannen.

*
* *

Hoe is nu de toestand in de kleine landen op dit gebied ? Bereiden ze hun elite voor tot deelname aan dit debat ? Beschikken ze over aldus voorbereide mensen die wij onontbeerlijk achten, om met realisme het statuut vast te leggen van het leger alsmede zijn verhoudingen met het publieke leven, van iedere Staat en in een eventuele politieke unie van Staten ?

In Nederland heeft het Departement van Defensie een « Defensie Studiecentrum » opgericht dat militairen en burgers verenigt opdat ze samen deze omvangrijke problemen zouden bestuderen. Ons Ministerie van Landsverdediging heeft eveneens verschillende ontwerpen voor het inrichting van een « Centrum van Hogere Studies voor Defensie » laten voorbereiden maar tot nog toe zag er geen enkel het licht. Overschatten we trouwens de uitstraling niet van dergelijk orgaan, het zou slechts enkelen ten goede komen en dan nog in een gevorderd stadium van hun carrière ; maar stellen we de afwezigheid vast van Staatsinstellingen waarin burgers en militairen gemeenschappelijk de problemen bestuderen en waarin ze gezamenlijk op objectieve en wetenschappelijke wijze kunnen debatteren over de grote politieke, psychologische, economische en militaire aspecten van de veiligheid.

Enkelen officieren hebben de laatste jaren een cursus in politieke wetenschappen gevolgd aan onze universiteiten. Laten we niet onvermeld dat ze ten zeerste verrast waren er geen enkele fundamentele studie aan te

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

treffen aangaande de strijdkrachten die ze door hun vorming gewoon zijn te beschouwen als een essentieel staatsorgaan.

Het onderwijs in de politieke wetenschappen vertoont bij ons ook diepe sporen van zijn juridische oorsprong en dat is ons inziens niet te verwerpen vermits het gaat om een klein land waarin het recht de voornaamste garantie is op overleving. Voor de militairen, gericht op de daad — dus niet-juristen — is evenwel het internationale leven bij eventuele tussenkomst hunnerzijde geen fenomeen geregeld door het recht (al evenmin als het binnenlands politieke leven wanneer er beroep gedaan wordt op de tussenkomst van het leger).

Zij voelen dat elke buitenlandse politiek bij essentie een machtspolitiek is. Zelfs wanneer de macht niet aangewend wordt zit ze aan de onderhandelingstafel en neemt ze deel aan het bepalen of het wijzigen van het recht. De politicus die een toestand moet appreciëren en de beste weg opgaan met al de te zijner beschikking staande overredingselementen kan het geweld zelfs niet veronachtzamen, tenzij louter bij wijze van een stijlfiguur.

Het leger is weliswaar niet volledig onbekend aan onze universiteiten. Het wordt in het onderwijs geciteerd als instelling, als middel ter bescherming of voor het handhaven der orde, als oorzaak van oorlog (?), als bron van soms nutteloos geachte uitgaven; als afgezonderd gehiërarchiseerd milieu — met de voorrechten daaraan verbonden — wordt het gebruikt voor opiniepeilingen, voor studie en toepassing van communicatie- en beheertechnieken. Een leerstoel polemologie zal een grondige studie wijden aan de oorlog als sociaal fenomeen. Tenslotte heeft geen ander land, menen we, een zo praktisch en fijn vulgarisatiewerk gerealiseerd over de krijgskunst als onze collectie « Marabout Université ». Ik bedoel het boek *L'Art de la Guerre* in drie delen van de hand van generaal m.r. Wanty, gewezen professor in de Algemene Taktiek aan deze school.

Maar zal dit voldoende zijn om de politico-militaire problemen van de nabije toekomst en deze van een eventuele integratie in een subcontinent aan te pakken, nu de publieke opinie rechtstreeks betrokken is in alle grote beslissingen door de actie van de massa-communicatiemedia ?

*
* *

De manier waarop Staatsmannen en militairen in ons verleden hun gemeenschappelijke problemen op regeringsniveau verhandeld hebben verdient een vlugge retrospectieve oogopslag.

België wordt onafhankelijk door een machtsgreep, en blijft het dank zij diplomatieke acties gesteund op het evenwicht der krachten in Europa.

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

Gedurende de eerste kwarteeuw van zijn bestaan wordt ons nationaal leven gedomineerd door onze eerste Koning met zijn enig rijke diplomatieke en militaire ondervinding. Na de korte periode van revolutionair enthousiasme blijft echter de instemming om strijdkrachten op te richten, door het land op aandringen van de Koning verleend, reeds achterwege. Zeer spoedig komt het voor de vorst, bijgestaan door enkele klaarziende Staatsmannen, tot een moeilijk dialoog met een gesloten publieke opinie, die ten opzichte van de strijdkrachten een houding aanneemt hoogstens aanvaardbaar ten tijde van Machiavel. De gemengde militaire parlementaire commissies bewaren zich echter als een uitstekend studiewerktuig en er is een langzame evolutie waar te nemen. België blijft buiten de oorlog van 1870 en verwezenlijkt op de vooravond van de Eerste Wereldoorlog diepe militaire hervormingen die helaas te laat komen.

Tussen beide wereldoorlogen begint er een vredesperiode waarvan men kon hopen dat ze lang zou duren. Talrijke militaire problemen stelden zich toen, problemen die niet zonder enige gelijkenis zijn met de huidige bekommernissen en waaraan de jonge democratie, gesproten uit het gans nieuw algemeen stemrecht, zich toewijdt.

Gebrek aan tijd laat ons slechts toe deze vluchtig te beschouwen.

*
* *

De evolutie van de internationale toestand in acht nemend kunnen de tussen 1918 en 1939 gestelde problemen in drie groepen ingedeeld worden.

De hoofdbekommernis ging in de eerste plaats naar de duur van de militaire diensttijd ; vervolgens kwam de keuze van het verdedigingssysteem en tenslotte waren het de modernisatie van het leger en van de bewapening, ingevolge het failliet van de collectieve veiligheid en het nakende oorlogsgevaar. De politieke strijd in verband met deze militaire problemen was zo intens dat hij drie ministeriële crisissen, drie kabinetswijzigingen en het ontslag van twee chefs van de generale legerstaf voor gevolg had ; en dit ondanks de pogingen van de regeringen om in de schoot van de drie Gemengde Commissies van 1920, 1928 en 1936 de standpunten van de parlementariërs uit de drie grote nationale partijen naar elkaar te brengen en ze te verzoenen met die van de militaire autoriteiten.

De strijd rond de militaire diensttijd was bijzonder hardnekkig. Volgens kolonel Gilbert ontstonden er niet minder dan achttien wetten op de militie, de rekrutering en de dienstverplichtingen in achttien jaar tijd (1918-1936). De duur van de diensttijd bedroeg achtereenvolgens vijftien, twaalf, acht, twaalf en zeventien maand voor de infanterie en dit doorheen veelvuldige wisselvalligheden.

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

De bepaling van het defensiesysteem gaf vanaf 1931 aanleiding tot politieke moeilijkheden. De keuze tussen de integrale defensie aan de grens, militair gezien onuitvoerbaar, en een maneuver van het veldleger gesteund door fortificaties dieper in het land gelegen (bij falen van de afrading) maakte het voorwerp uit van lange discussies. Een uiteindelijk gezonde beslissing werd slechts getroffen nadat aanzienlijke sommen nutteloos uitgegeven waren voor onbruikbare fortificatiewerken.

De herbewapening en het in operationele paraatheid brengen van het leger, waarrond de nationale unie opnieuw tot stand komt vanaf 1936, bleken ook moeilijk te verwezenlijken. Enerzijds lijdt het leger aan een groot tekort aan kaders sinds het vertrek van 700 waardevolle officieren in 1925-1926. Anderzijds laten het gebrek aan prototypes, de fabricatietermijnen en het weigeren van bestellingen door het buitenland slechts toe 46 % te engageren van de door het Parlement in 1938 gestemde vastleggingskredieten, en slechts 20 % van deze van 1939. Voegen wij daaraan toe dat de afschaffing van het regiment gevechtstanks in 1935, om de politieke reden dat de tank aangevoeld werd als een offensief wapen, en onze laattijdige inspanning in het luchtdomein er ons toe leiden te wijzen op een gebrek aan een voldoende begrip voor de strategische problemen — aan dit « gebrek aan klaarziende geesten » waarover Clausewitz sprak.

We zullen de onmiddellijke periode na de oorlog 1940-1945 opzij laten ; iedereen weet dat de ons gestelde grote militaire problemen essentiële politieke aspecten vertoonden. De Europese Defensie Gemeenschap, de « Allied Nuclear Force », de « Multilateral Force », de « Allied Mobile Force », de integratie van de eenheden van de NAVO, de problemen van de geïntegreerde logistiek, de grote projecten voor lucht- en antiluchtwapens, waren alle militaire projecten waarin politieke beschouwingen de bovenhand behielden.

Men zou echter de verzekering wensen dat het militair aspect er alle nodige aandacht heeft genoten en dat al de aangenomen oplossingen in tijd van oorlog doeltreffend zouden uitvallen.

*
* *

Maar we willen ons naar onze toekomst richten, zeker rijk aan vernieuwingen en omvormingen en waar het militaire domein niet zal gespaard worden.

Sinds 1949 leven we in een verrassende samenleving waarin de strijdkrachten van de twee blokken tegenover elkaar staan, gereed om naar elkaars leven te dingen na een preadvies van enkele uren of enkele minuten. Ze hebben in handen al wat nodig is om alle groei op aarde

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

verscheidene malen te vernielen. Het is, voorwaar, een manier van samenleven, zonder voorgaande in de geschiedenis, voor twee mensengroepen allebei evenzeer aan de vrede gehecht. En dit kan niet eeuwig duren. De ontspanningspogingen zullen eens vruchten dragen en er zal dienen overgegaan tot een parallele ontmanteling van de bestaande opstellingen en tot het opbergen van de wapens waarmee ze op elkaar aanleggen. Al de ontspanningspogingen leiden er naartoe.

Welke strijdkrachten moeten we dan in vredestijd onderhouden om te beschikken over het nodige minimum in periode van dreiging of van oorlog ? Zouden we een leger van kaders — à la von Seeckt — nodig hebben of zou het wenselijk zijn permanent een beroepsleger in stand te houden aangepast aan onze potentiële behoeften bij crisisperiodes ? Aan deze gewichtige vraag zullen we, misschien geleidelijk, een oplossing moeten geven in een onbepaalde toekomst. En de oplossing is niet noodzakelijkerwijze dezelfde voor land-, lucht- en zeemacht.

Zou het niet wenselijk zijn hierover met kennis van zaken te kunnen discussiëren met een Europese of Atlantische rijpheid gelijkwaardig op politiek en militair gebied ? En misschien onze huidige handelingen te leggen in het kader van een scherp geëxploreerd perspectief in de toekomst ?

De politiekers die dromen over de toekomst met de zekerheid van een Europese structuur dienen er zich van bewust te zijn dat iedere politieke constructie op ons schiereiland het krachtveld van de twee blokken zal polariseren. De strategische beschouwingen die beslissend zullen zijn voor de kansen op succes verdienen bijgevolg een grondige studie.

De bewuste aanvaarding van de dubbele rol van onze krijgsmacht, op Europees en op nationaal vlak, zou zich voor de krijgsmacht zelf stellen en ook voor de publieke opinie.

Ons volk is bij traditie gekant tegen het leveren van troepen voor doeleinden die niet aangevoeld worden als rechtstreeks in verband zijnde met zijn lot ; de opvoeding in die zin zal nog verder diepgaande studies vergen. Maar zou het trouwens geen verrassende tegenspraak zijn nu reeds een studie in te denken of aan te vangen over een actie op Europees vlak dan wanneer het gebruik van onze strijdkrachten in geval van crisis op binnenlands vlak niet eens het voorwerp uitgemaakt heeft van objectieve studies ?

Wel te verstaan beeldt niemand zich meer in dat de binnenlandse politiek dient te steunen op de macht van de wapens alhoewel de interventie of de tegenwoordigheid van de gewapende macht zich periodiek als nodig getoond heeft. Praktisch bekeken toont het verleden van ons land beter aan dan elders dat de inwendige rol van het leger in crisistijd erin bestaat de toestand te bevriezen zonder in het conflict te treden

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

en alzo de voorwaarden te verwekken of te behouden voor dialoog of overgangen mogelijk te maken. Maar indien dit de matigende rol is door de regering dikwijls aan het leger gevraagd en instinctmatig goed uitgevoerd, ziet men nochtans niet in dat hij zou berusten op studies of op een gekende en vooral door het groot publiek aanvaarde gebruiksdoctrine. Wat niet door het publiek begrepen wordt kan moeilijk blijven duren in de huidige wereld en het toekennen van een dergelijke rol aan het leger met verbod ooit stelling te nemen heeft een weerslag op zijn samenstelling. Denken we even aan de delicate maar vitale rol toevertrouwd in alle recente crisissen in de Verenigde Staten van Amerika aan de « National Guard », zonder rassenonderscheid samengesteld.

Een reële gevechtswaarde onderhouden bij het leger — dit is trouwens het enig nuttige leger — heeft in de lange vredesperiodes steeds een moeilijk probleem gesteld.

Deze moeilijke taak staat ons te wachten. Om roepingen van kwaliteit te kweken dient het leger zich door de publieke opinie verstaan te voelen. In onze grote buurlanden stelt zich reeds een probleem rondom de militaire roeping, vooral voor de officieren. Het gaat er heden ten dage niet meer om de grootheid en de integriteit van zijn land te dienen, of zijn uitstraling te dragen door de wapens daar waar het gewenst werd door dit enge nationalisme van weleer waarvoor het uiteindelijk doel van alle politiek in de macht van de natie bestond. Voorbij eveneens de tijd voor een koloniale kruistocht waarheen zoveel idealisten en missionnarissen zich als leiders voelden aangetrokken door de leuze « Heersen om te dienen ». De alom uitgebazuinde politieke beslissing van de middelmatige Europese Staten om voortaan noch de oorlog noch de zege voor te bereiden maar wel de veiligheid en de vrede te handhaven, schijnt de zin van het militair beroep bij hen te wijzigen. Nochtans is het wereldoude spreekwoord « Si vis Pacem, para bellum » « Wie in vrede wil leven, bereide de oorlog voor » ook in de huidige praktijk niet veranderd. En indien de vernieling van een totale nucleaire oorlog alle mogelijkheid van een totale zege wegneemt, dan blijven er nog ontelbare andere manieren om de macht te gebruiken op een kleinere schaal. Niet meer te moeten denken in termen van totale oorlog maar meer dienen bekommerd te zijn om beperkte en relatief kleine conflicten betekent daarbij nog geen regressie maar wel vooruitgang. En deze vooruitgang stelt natuurlijk aan de legers, buiten het probleem van de militaire roeping, dit van het behoud tijdens de lange vredesperiode der nodige paraatheid voor de crisisdagen.

Paradoxaal genoeg zijn de kleine landen zoals het onze misschien beter geplaatst dan deze van gemiddelde afmetingen om de psychologische moeilijkheden van deze verandering in het militair beroep aan te

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

kunnen. Inderdaad had ons leger een eeuw lang geen ander doel dan het onze buren af te raden ons grondgebied te gebruiken. Het moeilijke ideaal steeds paraat te blijven met de hoop aldus de oorlog te vermijden kan in de kleine vredelievende landen nagestreefd worden als het ware uit gewoonte. Maar dan nog dient dit ideaal in een algemeen kader gebracht te worden dat vatbaar is voor de verbeelding van het volk, en met een zekere geloofwaardigheid bestempeld. De verdedigingsgeest moet levendig blijven.

Deze beschouwingen over betrekkingen met het publiek en over inwendige betrekkingen in het leger brengen ons onvermijdelijk op het terrein van de tucht. Er is een evolutie merkbaar en zoals gezegd mogen we ons afvragen of deze evolutie geen aanvang genomen had reeds vóór 1940. De tucht dient vastgelegd door een nieuwe wet. De militairen zullen deze wet vragen gewapend te zijn om aan de Staat de zekerheid van uitvoering, door dienstplichtingen, te kunnen waarborgen, telkens een geduchte crisis een militaire opdracht uitlokt. De militairen zullen hier moeten begrepen en gesteund worden door de politici. Is in crisisperiode het leadership van die aard, dat het kan voorbereid worden door een militaire dienst, die werkelijk beantwoordt aan de aspiraties van de jonge dienstplichtingen volgens de verklaringen — belofte van politiekers ? Misschien wel, doch dan zal er vooraf een felle inspanning aangewend dienen te worden om bij de jeugd de burgerzin en het begrip ten opzichte van de rol en de behoeften van de krijgsmacht diep in te prenten.

*
* *

Aldus hebben wij een vlug overzicht gegeven van een reeks politico-militaire problemen uit de onontwijkbare conversie onzer strijdkrachten met het oog op een lange vredesperiode, op hun opname in een Europese politieke toekomst in volle wording en op hun aanpassing aan een steeds meer eisend menselijk milieu. Het onderwerp is bij lange na niet uitgeput. Ons doel was niet alles te verklaren maar wel onze uiteenzetting voldoende te illustreren. Ik zal niet langer uw geduld op de proef stellen.

Laat me toe te besluiten.

De wereld rondom ons ondergaat in gelijke mate de inspanningen van de « Realpolitik », de « Machtpolitik » en die van het christelijk en het juridisch pacifisme. Elke buitenlandse politiek verwijst voortdurend naar strategische factoren zelfs in verband met de ontwapening, en elke strategie is overstelpt met politieke en psychologische factoren. De burgerlijke macht dient haar weg te vinden in deze complexe doolhof en daarbij nog de elite en de publieke opinie ervan te overtuigen de gekozen richting uit te gaan.

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

Het is werkelijk een zeer lastige taak. Wij militairen zijn er diep van overtuigd omdat we meer dan ooit de betekenis inzien van de boutade van Clemenceau volgens dewelke de oorlog een te ernstige zaak is om enkel aan de militairen overgelaten te worden. Maar we vragen ons ook ietwat bescheiden af of al deze problemen in verband met de veiligheid, met het gebruik van de macht — de beslissing er zich niet van te bedienen ontslaat ons niet er voor open te staan — of de voorbereiding tot het gebruik van de macht zo eenvoudig is dat er in dit domein zou kunnen geïmproviseerd worden door Staatsmannen zonder voorbereiding door diepgaande politieke studies. We zijn ervan overtuigd dat deze vraag vroeg of laat eens diende gesteld te worden.

★